

СЛОВОВІРНО-СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ ПРИЗВИЩ СЕРЕДНЬОЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ (ПАТРОНІМНІ УТВОРЕННЯ)

На сьогодні у словотвірній науці сформувалася усталена концепція різновидів морфологічного способу творення антропонімів, до складу якої входять префіксальний, суфіксальний, постфіксальний, суфіксально-префіксальний, суфіксально-постфіксальний, суфіксально-префіксально-постфіксальний, флексійний засоби творення слов'янської антропонімії. Серед них найбільшу активність виявляє суфіксація — найдавніший та найпродуктивніший шлях утворення прізвищ [10, 26].

Для вираження основної прізвищевої функції (вказівки, що названий денотат є нащадком особи, згаданої у твірній основі) здавна використовуються патронімні форманти (ще за визначенням П.П. Чучки — родичівські, власне прізвищеві суфікси [29:27]), до яких уналежують **-енко**, **-ович** / **-евич**, **-ич**. На різних етапах становлення прізвищевої системи української мови зазначені форманти виявляють неоднорідну продуктивність — одні словотворчо активні (**-енк-о**, **-ович** / **-евич**), інші виявляють спадний рівень продуктивності (як, наприклад, **-ич**). У пропонованій статті ставимо за мету розглянути прізвища з патронімними формантами одного з найдавніших регіонів України — Середньої Наддніпрянщини, встановити рівень продуктивності цих формантів в межах структурно-словотвірних моделей зазначеного регіону.

Використання слов'янами патронімів у ролі антропонімічних знаків має дуже давню традицію: поза всяким сумнівом, цей тип іменування сягає своїм корінням індоєвропейської епохи. Давність патронімічної функції формантів **-енк-о**, **-ович** / **-евич**, **-ич** довели Ю.О. Карпенко [8], І.І. Ковалик [10], П.П. Чучка [28]. Тенденцію до використання патронімічних суфіксів фіксує і сучасний антропонімікон Середньої Наддніпрянщини у складі словотвірних моделей на **енк-о**, **-ович** / **-евич**, **-ич**, які розглядатимуться далі у спадному порядку щодо активності використання.

Моделі із суфіксом -енк-о (1094 прізвища, що становить 13,4% від загального фактичного матеріалу)

Специфіка прізвищево-патронімічного суфікса **-енк-о** здавна привертає увагу мовознавців. І.Д. Сухомлин припускає, що формант **-енк-о** існував задовго до виникнення особових назв із ним [24:120]. В. Сімович вважає, що формант **-енк-о** розвинувся із форми середнього роду здрібнених прикметників на **-еньк-ий** (пор.: *Маленко* < *Мал-еньк-о* < *Мал-еньк-ий*) [22:44]. О.Б. Ткаченко висловлюється за формальну спільність укр. **-енк-о**, рос. **-енк-а**, білор. **-енак**, болг. **-енац** і зазначає, що ці форманти утворені приєднанням суфікса **-ъ/ко** до іменних основ на **-єн** [24:62]. П.І. Білоусенко припускає, що суфікс **-енк-о** виник після занепаду зредукованих з огляду на збереження в ньому (є) без переходу в [і], тобто не раніше ніж у XII—XIII ст. [2:112]. І.Д. Фаріон, поділяючи цю позицію, доводить, що на функціонування **-енк-о** мали вплив форми на **-к-о**, які були поширеними в староукраїнській мові XIV–XVI ст. [25:58].

У науковій літературі ґрунтовно визначено функціональні особливості форманта **-енк-о**. Як зазначає Л.О. Кравченко, суфікс **-енк-о** з початку виникнення служив для творення найменувань молодих, недорослих осіб [13:72]. На думку Л.Т. Масенко, патронімі назви з формантом **-енк-о** виражали первісно демінутивне значення [14:24]. Особове ім'я батька, до якого приєднувався суфікс **-енк-о**, ставало уточнювальним елементом іменування сина, де суфікс виконував роль своєрідного мовного ланцюга, який протягом довгих століть пов'язував між собою різні генерації одного роду [18:187]. Подвійна функція форманта **-енк-о**, яка реалізувалася у творенні прізвищ і найменуванні дітей, зберігалася до кінця XIX ст. [13:72]. У зв'язку з кодифікацією прізвищ, цей суфікс втрачає свою первісну функціональність, а патроніми на **-енк-о** трансформуються з часом у стандартне українське прізвище.

Прізвища на **-енк-о** належать до найхарактерніших в українській мові [23, 24] їх територіальне поширення датується староукраїнським періодом у розвитку мови. Уже в першій половині XV ст. латино-польські писемні пам'ятки фіксують антропоніми з формантом **-енк-о** [12:72]. Протягом XV–XVI ст. відбувається закріплення прізвищ на **-енк-о** [1:117]. Центром особових назв з **-енк-о** у другій половині XVI ст. стає Східне Поділля. У XVIII ст. похідні на **-енк-о** стають поширеними в говорах Середньої Наддніпряни. Як зазначає І.Д. Сухомлин, антропоніми з формантом **-енк-о** становлять 39%

від усіх прізвищ з різними суфіксами, що доводить давність форманта, його східнослов'янське підгрунття. У жодній із слов'янських мов цей патронімічний елемент антропонімікону досі не виявлений, що увиразнює його національну специфічність [23:66].

Прізвища із суфіксом *-енк-о* посідають перше місце і в антропонімікою досліджуваного регіону. Активність цих прізвищ пояснюється широкимдистрибутивним потенціалом форманта *-енк-о* — він вільно сполучається з особовими іменами та різними формами апелятивів. І.Д. Сухомлин, розглядаючи українські прізвища старої Полтавщини із суфіксом *-енк-о*, за джерелом творення поділяє їх на три групи: 1) утворені від прізвища батька; 2) утворені від імені батька; 3) утворені від імені матері. Зважаючи на те, що прізвища батьків чи дідів виникали, як правило, із прізвищ, основу яких становили різні групи апелятивної лексики, пропонуємо такий класифікаційний розподіл для аналізу сучасних прізвищ на *-енк-о* Середньої Наддніпряниці: 1) прізвища, утворені від імен (583 утворення); 2) прізвища, утворені від апелятивів (511 утворень).

Антропооснови відантропонімного походження з формантом **-енк-о** могли утворюватися від різних за структурою основ:

- непохідних (147): *Акименко* (4), *Барбаренко* (7), *Павленко* (55);
- похідних (302): *Андрущенко* (24), *Васильченко* (10), *Павлюченко* (16).

Непохідні антропооснови відантропонімного походження мотивовані християнськими іменами слов'янського походження та іменами-запозиченнями. Помітну групу (214 утворення) становлять прізвища на **-енк-о**, які в своїй основі мають повні форми чоловічих християнських імен грецького (146 утворень), латинського (48 утворень) та давньоєврейського (29 утворень) походження: *Абраменко* (9), *Авраменко* (54), *Антоненко* (5), *Архипенко* (2), *Вакуленко* (43), *Василенко* (66), *Іваненко* (58), *Мартиненко* (1), *Павленко* (55), *Яковенко* (33).

Від повних форм жіночих власних імен прізвища на **-енк-о** утворювалися значно рідше. За спостереженнями І.Д. Сухомлина, такі прізвища виникали за умови, якщо іменована особа була сином вдови або чоловіком — приймаком [23:68]. Лише 7 антропооснов досліджуваного антропонімікону зберігають повні жіночі імена: *Мариненко* (2), *Мар'яненко* (2) < Марина, *Марфенко* (2) < Марфа, *Мотренко* (11) < Мотря, *Софієнко* (2) < Софія, *Ульяненко* (4) < Уляна.

22 прізвища на **-енк-о** утворилося від повної форми іншомовних імен: *Акименко* (4) < Акім, *Войтенко* (24) < Войт [20:183], *Карпенко* (6) < Карл, *Савенко* (13) < Сава, *Самсоненко* (7) < Самсон [22:84], *Стояненко* (4) < Стоян [4:54], *Якубенко* (4) < Якуб [22:31], *Яненко* (7) < Ян [22:98]. Від повної форми жіночого імені Єва (євр. походження) утворено сучасне прізвище *Євенко* (4).

Отже, сполучувальні можливості форманта **-енк-о** відображені середньонадніпрянськими антропонімами, в основах яких перебувають повні форми слов'янських та іншомовних імен.

Серед похідних антропооснов відантропонімного походження зустрічаються прізвища, мотивовані:

- християнськими іменами (360): *Іванищенко* (1), *Карпущенко* (1), *Петрусенко* (4);
- слов'янськими іменами (87): *Борисенко* (6), *Буценко* (4), *Стаценко* (6);
- іншомовними іменами (29): *Лаленко* (2), *Саєнко* (14), *Франченко* (10).

У складі похідних антропооснов виокремлюються усічені та суфісальні варіанти імен.

Досліджуваний антропонімікон фіксує 58 прізвищ на **-енк-о**, мотивованих усіченими іменами. Продуктивність зазначеного способу творення прізвищ В.Д. Познанська вбачає в тому, що імена, утворені способом усічення, вільно приєднують до себе різноманітні суфікси "суб'єктивної оцінки", утворюючи похідні як із позитивним, так і негативним емоційним забарвленням [19:158]. Твірні основи прізвищ із суфіксом **-енк-о** зберегли різні типи усічення імен (аферезу, синкопу, апокопу). Явище аферези (усічення початкового звуку чи складу імені) простежується в 36 антропоосновах: *Бакуменко* (6) < Бакум < Абакум [25:138], *Акуленко* (3) < Вакула (або від апелятива акула); *Саєнко* (14) < Сай < їсай [25:276], *Саченко* (12) < Ісак [25:278], *Хоренко* (12) < Хор < Прохор [25:82]. Синкопа (випадання звуку чи складу в середині імені) збережена 3 прізвищами: *Арсієнко* (4) < Арсеній [25:173], *Котенко* (19) < Костя < Костянтин (чи від апелятива кіт) [4:48]. Унаслідок апокопи (усічення кінцевої частини імені) виникли 18 антропонімів: *Азаренко* (7) < Азарій, *Борисенко* (6) < Бориславъ, *Васенко* (25) < Васъ < Василь, *Галенко* (22) < Галина, *Катренко* (1) < Катря < Катерина, *Костенко* (59) < Кость < Костянтин, *Маренко* (1) < Марія; *Маленко* (9) < Малодобрь [16:24]

(чи від апелятива малий). Комбіноване усічення (синкопа й апокопа) наявне в прізвищі Босенко (15) < Бось < Богуславъ [16:23].

Усічено-суфіксальні імена послуговували твірними основами для 53 прізвищ на **-енк-о**. Серед них домінують християнські чоловічі імена: *Андрусенко* (2) < Андр + (-ус) < Андрій, *Артюшенко* (2) < Арт + (-юх) < Артем, *Гаврусенко* (4) < Гавр + (усь) < Гаврило, *Гаращенко* (4) < Гарась + (-к-о) < Герасим; *Деменко* (4) < Дем + (-к-о) < Дементій; *Івахненко* (4) < Іва+ (-хно) < Іван, *Лаврусенко* (1) < Лавр + (-усь) < Лаврін, *Яровенко* (10) < Яр + (-ов) < Яромиръ. Рідко вживаються слов'янські автохтонні усічено-суфіксальні особові назви *Буценко* (4) < Буць < Бу- диславъ, *Стаценко* (3) < Стаць < Ста[ни]с < Станиславъ.

Здатність форманта **-енк-о** сполучатися з іншими суфіксами зумовила різну активність суфіксальних імен в основах прізвищ на **-енк-о** (181 утворення). Найвищим ступенем продуктивності відзначаються такі:

к(-о,-а) + -енк-о → **-ч(-ич)/щ + -енк-о** (68 утворень): *Андрійченко* (7) < Андрійко < Андрій, *Вадимченко* (3) < Вадимко < Вадим, *Васильченко* (10) < Василько < Василь, *Геращенко* (11) < Герасько < Герасим; *Іванченко* (26) < Іванко < Іван, *Климченко* (6) < Климко < Клим, *Левченко* (42) < Левко < Лев, *Макарченко* (2) < Макарко < Макар, *Максимченко* (2) < Максимко < Максим, *Нікітченко* (4) < Микитко < Микита, *Минченко* (2) < Минка < Мина, *Оверченко* (10) < Оверко < Оверкій, *Омельченко* (41) < Омелько < Омелян;

нк (-чик) + -енк-о → **-ич+ -єнк-о** (43 утворення) *Кириченко* (127) < Кирик < Кирило, *Михайличенко* (4) < Михайлик < Михайло, *Павличенко* (14) < Павлик < Павло, *Петриченко* (7) < Петрик < Петро, *Пилипченко* (1) < Пилипчик < Пилип, *Франченко* (10) < Францик < Франц;

ух-а/-'ух-а, -ух/-'ух + -енк-о → **-у(-'у)-ш (щ) + -енк-о** (14 утворень): *Артюшенко* (2) < Артюх < Артем, *Євтушенко* (22) < Єв- тух < Євтихий; *Карпущенко* (1) < Карпуха < Карпо;

от, -ох-а+ -енк-о → **-ош+ -єнк-о** (13 утворень): *Дорошенко* (7) < Дорош < Дорофій, *Тимошенко* (14) < Тимоха, Тимош < Тимофій, *Томашенко* (1) < Томаха < Тома, *Ярошенко* (20) < Ярош < Ярослав;

ашк-о+-енк-о → **-аш+-енк-о** (9 утворень.) *Григоращенко* (1) < Григорашко < Григорій, *Киященко* (1) < Кияшко < Кий, *Остащенко* (4) < Осташко < Остап;

усь+-енк-о → **-ус+-енк-о** (5 утворень): *Андрусенко* (2) < Андрусь < Андрій; *Лаврусенко* (1) < Лаврусь < Лавро, *Петрусенко* (12) < Петрусь < Петро;

аш/-'аш + -енк-о → **-а('а)ш+-енк-о** (5 утворень): *Лященко* (4) < Ілляш < Ілля, *Лукашенко* (22) < Лукаш - Лука;

ушк-о /-'ушк-о + -енк-о → **-у(-'у)щ+-енк-о** (5 утворень): *Андрущенко* (24) < Андрушко < Андрух < Андрій;

ук/-'ук + -енк-о → **-у('у)ч+-енк-о** (4 утворення): *Павлюченко* (16) < Павлюк < Павло;

ух/-'ух + -енк-о → **-у('у)ч+-енк-о** (2 утворення): *Настюченко* (2) < Настюха < Настя;

ай+-енк-о → **-ай+-енк-о** (2 утворення): *Грицаєнко* (18) - Грицай < Григорій;

ак-о + -'ак-о+-енк-о → **-'ач+-енк-о** (1 утворення): *Семеняченко* (3) < Семеняка < Семен;

ишк-о+-енк-о → **-ищ+-енк-о** (1 утворення): *Іванищенко* (1) < Іванишко < Іван;

исб+-енк-о → **-ищ+-енк-о** (1 утворення): *Онищенко* (38) < Ониско < Онисим.

Отже, аналіз відантропонімних прізвищ із форматом **-енк-о**, мотивованих різними за структурою іменами, виявив, що більшу активність мають антропооснови, ідентичні суфіксальним варіантам із формантами **-к-о**, **-ик**, **-ух/-'ух**, **-аш/-'аш**, що пояснюється більшою активністю цих імен у минулому.

Різні групи апелятивної лексики послуговували і твірними основами прізвищ із суфіксом **-енк-о**. Найчастіше це апелятиви іменникового походження (425 утворень): *Бабенко* (100) < баба, *Бондаренко* (132) < бондар, *Вітренко* (< вітер, *Дубенко* (5) < дуб, *Дудник* (7) < дуда, *Лебеденко* (4) < лебідь, *Сухаренко* (1) < сухар, *Петленко* (1) < петля, *Торбенко* (1) < торба та ін. Основи прикметникового походження мотивують 73 прізвища на **-енк-о**: *Гаркавенко* (< гаркавий, *Довженко* (45) < довгий, *Картавенко* (2) < картавий, *Кривенко* (60) < кривий, *Лисенко* (184) < лисий, *Сіренко* (16) < сірий, *Руденко* (96) < рудий, *Худенко* (10) < худий тощо. Апелятивні назви дієслівного

походження слугують основами для 13 прізвищ на **-енк-о**: *Бурченко* (3) < бурчати, *Жаленко* (5) < жаліти, *Пищенко* () < пищати, *Ходієнко* (1) < ходити та ін.

Проаналізовані прізвища свідчать, що антропооснови відапелятивного походження з формантом **-енк-о** могли утворюватися від різних за структурою основ:

- непохідних (207): *Німенко* (4), *Хитренко* (1), *Чуменко* (5);
- похідних (304): *Мухаренко* (2), *Рябушенко* (1), *Чернишенко* (1).

Отже, висока частотність прізвищ цієї словотворчої моделі спричинена широкими сполучувальними можливостями суфікса **-енк-о**, який додавався до особових імен та апелятивних назв іменникового, прикметникового та дієслівного походження, що відзначалися високим ступенем антропонізації в період становлення прізвищ.

Моделі із суфіксом -ович/-евич (92 прізвища, 1,1 % від всього фактичного матеріалу).

Поява формантів **-ович/-евич** зумовлена тенденцією до нанизування суфіксів для збереження батьківської назви іншими поколіннями [18:188]. Це явище, відоме антропосистемі минулих епох, глибоко прокоментував відомий ономаст Ю.О. Карпенко. Аналізуючи типову українську патронімічну модель із суфіксом **-енк-о**, він доходить висновку, що спосіб породження додаткових імен лише за допомогою форманта **-енк-о** не має перспективи, оскільки з покоління в покоління його треба додавати до імені батька двічі, тричі і т. д., у зв'язку з чим виникають складні форманти **-онков**, **-енков** (*Карпо* — *Карпенко* — *Карпенков*). Але і цей дериваційний спосіб визначення особи через його належність до батька не міг продовжити антропонімічну традицію до четвертого покоління [7:190]. Цей процес і зумовив появу гак званих вторинних патронімічних суфіксів на зразок **-ович**, **-евич**, що стало одним із шляхів переходу ад'єктивних патронімів у субстантивні [18:189]. Отже, генетично суфікси **-ович**, **-евич** (-евич як м'який різновид суфікса -ович) в особових назвах виникли способом злиття близьких за своєю функцією суфіксів **-ов**, **-ев** + **ич** і протягом свого функціонування служать активним словотвірним засобом вираження родинної належності сина до батька [13:73].

Як зазначає Л.Т. Масенко, спосіб іменування осіб назвами, утвореними від імені батька за допомогою суфікса **-ович/-евич**, уже за часів Київської Русі мав виразний соціалізований характер — ним користувалися лише представники соціальної верхівки суспільства

[14:15]. Як форма ввічливості і пошани до заслужених людей назви по батькові на **-ович, -евич** були широкоживаними і серед нижчих соціальних верств населення [26:133].

Особливістю української антропоніміки є широкі сполучувальні можливості цього форманта, про що свідчить, сучасний аіпропонімікон досліджуваної території. Суфікс **-ович /-еннч** спочатку міг приєднуватися лише до чоловічих імен на твердий приголосний та на **-о**, зокрема, до власних особових імен різного походження: *Адамович* (1), *Войцехович* (4), *Данилович* (3), *Зазаревич* (2), *Карпович* (3), *Степанович* (12), *Супронович* (1), *Харитонович* (10), *Янкевич* (9), до батьківського індивідуального прізвища, яке сьогодні відповідає апелятивним назвам: *Добович* (1) < доба, *Козакевич* (1) < козак, *Кудревич* (1) < кудря (кудрявий), *Кулакевич* (6) < кулак, а з часом нанизувався навіть на готове патронімне утворення типу *Васькевич* (1) < Вась — ка + -евич, *Марунькевич* (7) < Мар + ун + к — а + -евич, *Пструсевич* (1) < Петро + усь + евич.

Із часом суфікс **-ович /-евич** став приєднуватися також до чоловічих іменувань на м'які та шиплячі приголосні (*Лукашевич* (2) < Лукаш, *Петрусевич* (1) < Петрусь) і навіть до чоловічих антропонімів на **-а** (*Гриневич* (4) < Гриня, *Костевич* (3) < Костя, *Нікітович* (4) < Микита).

Акцентуаційною особливістю середньоадніпрянських патронімів на **-ович /-евич** є те, що наголос у них переважно сталий на суфіксальному **-о** (*Марковіч* (3), *Степановіч* (12), *Федоровіч* (1)), тоді як на Закарпатті трапляються прізвища із наголосом на суфіксальному **-и** (*Куцьковіч*), що пояснюється польськими впливами на формування антропосистеми західного регіону [29:36].

Отже, особливістю української антропоніміки є широкі сполучувальні можливості форманта **-ович /-евич**, що відображено прізвищевою системою досліджуваного регіону. З появою формантів **-ович /-евич** стародавня праслов'янська патронімічна функція **-ич** — походження від когось — заступається близькою до патронімічної функції належності до когось.

Моделі із суфіксом -ич (36 прізвищ, що становить 0,4%)

Значний відсоток прізвищ на **-ич** на території України [29:124] спонукав деяких істориків до думки про сербське чи хорватське походження таких антропонімів [29:33]. Як зазначає П.П. Чучка, ні

фонетика, ні семантика твірних основ не підтверджують припущення про їх південнослов'янське походження [29: 33]. До того ж формант **-ич** за походженням сягає праслов'янського суфікса ***-itji**, який на південнослов'янському мовному ґрунті перетворився на **-иштъ**, на східнослов'янському на **-ич(ь)**, на західнослов'янському на **-ič** та **-ic** [23:41].

Здавна функціональні особливості форманта **-ич** привертала увагу науковців. На думку Р.Й. Керсти, суфікс **-ич** уживався для творення назв осіб за походженням від загальних і власних назв, надаючи новоутвореному іменникові значення належності, яке згодом розвинулося в патронімічне: *отъч-ичь*, *Кузм-ичь* [9:111]. А.П. Коваль припускає, що в давньоруській мові цей суфікс використовувався для іменування молоді тварини — *Соколич*, *Голубич* [12:201]. С.М. Пахомова зауважує, що патроніми на **-ич** здебільшого зберегли свою основну прадавню функцію, залишаючись похідними утвореннями від особового імені батька [18:190].

За матеріалами Ю.К. Редька, прізвища з формантом **-ич** фіксуються переважно в західній частині України: у Закарпатті — 9,27%, у Львівській області — 6,26%, у Волинській — 4,5%, в Івано-Франківській — 4,19% [18:188-189]. Цей висновок абсолютно правомірний, якщо брати до уваги сучасний антропонімікон Середньої Наддніпряни, який фіксує лише 36 прізвищевих утворення зазначеного типу. Як зауважує П.П. Чучка, спільною валентною ознакою суфікса **-ич** є те, що він поєднувався лише з особовими назвами на **-а** [29:33]. Досліджуваний антропонімікон фіксує й інші приклади сполучуваності форманта **-ич**. Твірними основами середньонаддніпрянських прізвищ на **-ич** виступають:

- повні та усічені форми чоловічих календарних імен (9): *Іванчич* (3) < Іванко < Іван, *Митич* (3) < Митя (Дмитро), *Педорич* (4) < Педро (Федір), *Петрич* (2) < Петро, *Савич* (8) < Савва, *Фомич* (2), *Хомич* (3) < Фома (Хома);
- повні та усічені форми жіночих календарних імен (12): *Веклич* (2) < Векла (Фекла) < Текля, *Катрич* (2) < Катря, Кулинич (21) < Кулина (Килина), *Мартич* (1) < Марта, *Марусич* (4) < Маруся < Марія, *Оленич* (11) < Олена;
- відапелятивні назви (14): *Бабич* (36) < баба, *Вірменич* (12) < вірмени, *Гербиц* (2) < герб, *Курич* (3) < кура, *Негрич* (1) < негр, *Рудич* (5) < рудий, *Рябиц* (1) < рябий.

Б.Б. Близнюк відзначає, що як один з активних прізвищевірних формантів суфікс **-ич** міг приєднуватися не лише до антропонімів на **-а**. Це доводить наявність відапелятивних утворень на **-ич** (як-от, братанич, отьчич, дідич "поміщик") [3:17]. Середньо-наддніпрянський антропонімікон фіксує 2 відапелятивних утворення на приголосний (*Вірменин* (12), *Гербич* (2)) та 2 відантропонімних такого же зразка (*Захарин* (1), *Педорич* (4)).

Таким чином, здійснений аналіз середньонаддніпрянських антропонімів, оформлених суфіксами **-енк-о**, **-ович/-свич**, **-ич** виявив значну роль патронімних суфіксів у процесі формування структурно-словотвірної бази сучасного антропонімікону. Серед патронімних формантів у прізвищах досліджуваного регіону найпродуктивнішим виступає суфікс **-енк-о**, активність якого пояснюється його широкими сполучувальними можливостями, а також авгохтонністю у функціонуванні в українському антропоніміконі.

Література

1. *Бевзенко С. П.* Из спостережень нал старокиївською антропонімією // Давньоруська ономастична спадщина в східнослов'янських мовах / Відп. ред. В. В. Німчук. — К., 1986.
2. *Бевзенко С. П.* Словотвірчі типи українських прізвищ Середнього Придніпров'я в XVII ст. // Тези доповідей VI української славістичної конференції. — Чернівці, 1964.
3. *Близнюк Б. Б.* Сучасні гуцульські прізвища в історичному розвитку: Автореф. дис... канд. філол. наук. — Львів, 1997.
4. *Городенська К., Кравченко М.* Словотвірна структура слова (Відіменні деривати). — К., 1981.
5. *Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я., Тоцька Н. І., Уздиган І. М.* Сучасна українська літературна мова. — К., 1997.
6. *Добровольська О. Я.* Лексична база прізвищ Війська Запорозького, за "Реєстрами" 1649 р.: Дис... канд. філол. наук. — Ужгород, 1995.
7. *Карпенко Ю. О.* Реєстри Війська Запорозького і проблема постановки українських прізвищ // Питання історичної ономастики України. — К., 1994.
8. *Карпенко Ю. О.* Синхронічна сутність лексико-семантичного способу словотвору // Мовознавство. — 1992. — № 4.
9. *Керста Р. Й.* Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі найменування. — К., 1984.
10. *Ковалик І. І.* Діалектичний характер словотвірної структури похідного слова // Питання словотвору східнослов'янських мов. — К., 1969.
11. *Коваль А. П.* Знайомі незнайомці. Походження назв поселень України. — К., 2001.
12. *Коваль А. П.* Слово про слово. — К., 1986.

13. *Кравченко Л. О.* Прізвища Лубенщини. — К., 2004.
14. *Масенко Л. Т.* Українські імена і прізвища. — К., 1990.
15. *Медвідь-Пахомова С. М.* Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах. — Ужгород, 1999.
16. *Остап Л. Р.* Слов'янські автохтонні власні особові імена-композиції в чеських та українських прізвищах II Мовознавство. — 2002. — № 2-3.
17. *Остап Р. І.* Власні особові імена з однофонеминими суфіксами в українській антропонімії середини XVII ст. // *Linguistica slavica*. — К., 2002.
18. *Пахомова С. М.* Доля українських патронімів на -ич // Актуальні питання антропонімії. / Відп. ред. І. В. Єфименко. — К., 2005.
19. *Познанська В. Д.* Відіменні семантичні патроніми в антропонімії південно-східної України // Лінгвістичні студії. Збірник наукових праць. — Донецьк, 1994. — Вип. 1.
20. *Редько Ю. К.* Сучасні українські прізвища. — К., 1966.
21. *Сімович В.* Українські іменники чоловічого роду на -о в історичному розвитку й освітленні // Науковий збірник укр. вис. педаг. ім. М. Драгоманова. — Прага, 1929, —Т. 1.
22. *Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П.* Власні імена людей. Словник-довідник. — 2-е вид. — К., 1996.
23. *Сухомлин І. Д.* Українські чоловічі прізвища старої Полтавщини на -енк-о (На матеріалі "Актових книг Полтавського городского уряду XVII в.") // I Республіканська топонімна нарада: Тези доповідей. — К., 1959.
24. *Ткаченко О. Б.* Українські прізвища з суфіксом -енк-о та споріднені утворення (питання походження) // Слов'янське мовознавство. — К., 1948. — Т. 2.
25. *Фаріон І. Д.* Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII — початку XIX століття (з етимологічним словником). — Львів, 2001.
26. *Худащ М. Л.* З історії української антропонімії. — К., 1977.
27. *Чучка П. П.* Патроніми та їх місце в лексичній системі мови // Мовознавство. — 1984. — № 6.
28. *Чучка П. П.* Антропонімія Закарпаття: Автореф. дис... д-ра філол. наук. — К., 1970.
29. *Чучка П. П.* Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник. — Львів, 2005.